

på tidens strøm. Også kulturelt var hans virksomhed betydningsløs, ja, nærmest negativ.

Ole Degn

ven gør iøvrigt, at den også vil blive vejviser for dem, der må have fat i de originale dombøger.

H. P. Clausen

Viborg landstings dombøger. 1617

A. Ved Poul Rasmussen (Landsarkivet for Nørrejylland, 1971). 186 s.

I 1965 begyndte landsarkivet i Viborg at udsende en stencileret udgave af korte sagsreferater og ordrette gengivelser af domskonklusionerne i Viborg landstings dombøger fra 1616 og frem. Begrundelsen for at begynde med året 1616 er, at med det år indledes den periode, hvor man har den fyldigste, sammenhængende overlevering af dombøger før 1700.

Dombøgerne er i perioden 1600-1664 inddelt i tre rækker efter topografiske kriterier, og nu foreligger som en fortsættelse af 1616-bindet en udgave af række A fra 1617. Dette nye bind omfatter udtag af dommene i 1617 i sager fra Vendsyssel, Thy, Mors og Salling samt Fjends og Nørlyng herreder.

I forhold til udgaven af 1616-dommene er der sket en forenkling i gengivelsen af sagerne og dommene. Det gør referaterne mere overskuelige og lettere at benytte, bl. a. fordi der nu anvendes en sprogbrug, der er tillempet nutidens normer, og en del overflødig stof er udeladt. Referaterne kan, som udgiveren, arkivar Poul Rasmussen fremhæver, ikke erstatte selve dombøgerne. Men den omhu, hvormed Poul Rasmussen har foretaget uddragene, sikrer, at udgaven vil være et effektivt og pålideligt hjælpemiddel for den, der har brug for stof fra dombøgerne. Tidligere registrator Aase Rosenberg Rasmussens omfattende registre til udga-

Mogens Hindsberger: Hans Egede og Grønland. Forelæsningsrække i Danmarks Radios søndagsuniversitet. (Lohses Forlag, København, 1971). 82 s.

I 1971, 250-året for Hans Egedes ankomst til Grønland, holdt seminarieadjunkt Mogens Hindsberger en række forelæsninger i radioens søndagsuniversitet. De foreligger nu i bogform, ledsaget af to bilag, en gengivelse af Hans Egedes åbne brev af 26. november 1718 med forslag til de hedenske grønlanderes omvendelse og en facsimilegengivelse af hans *Kort beretning om den grønlandske missions beskaffenhed*, den første trykte beretning om hans virke i årene 1721-36.

Med den velskrevne bog har Mogens Hindsberger sat sig som mål at give et mere troværdigt billede af Hans Egedes indsats end det, man ofte ser. Han inddrager hidtil ubenyttet kildemateriale og forsøger en nøgtern analyse af Hans Egedes motiver. Hans forudsætninger, hans udvikling og hans planer og motiver belyses, og derefter følger skildringen af missionsarbejdet i Grønland, arbejdsmåden, vanskelighederne, stridighederne med de herrnhutiske missionærer, resultaterne. I et afsluttende afsnit gives en samlet vurdering af Hans Egedes indsats. Det ikke ualmindelige, noget helgenagtige syn på Hans Egede forkastes, til fordel for et mere nøgternt, der fremhæver hans nysgerrighed og eventyrlyst som udgangspunkt for hans virke på Grøn-

land, ikke et indre kald el. lign.; det var Grønlandseventyret, der åbnede hans øjne for missionens muligheder. I sammenhæng hermed fremhæves Hans Egedes faste forankring i den ortodokse teologi; han havde vel læst en del pietistisk litteratur, men det var blot, når han skulle begrunde sin mission i Grønland, at han tyede til pietistiske elementer.

Ole Degn

Poul Thestrup: The Standard of Living in Copenhagen 1730-1800. Some methods of measurement. (Gad, 1971). 302 s.

Afhandlingen om levestandarden i København 1730-1800 er en besvarelse af Københavns Universitets prisopgave for 1968, hvor der ønskedes en redegørelse for kilderne til belysningen af befolkningens levestandard i Danmark i det 18. årh. Når Poul Thestrup har indskrænket sig til København i perioden 1730-1800, skyldes det både praktiske og metodiske overvejelser. Det prismateriale, der ligger til grund for undersøgelsen, og som er indsamlet af Institut for Økonomisk Historie ved Københavns Universitet, koncentrerer sig om tiden efter 1730 og er særlig righoldigt for Københavns vedkommende. Hertil kommer, at fødevarerproduktionen inden for Københavns volde ikke var stor, således at de oplysninger, konsumtionsregnskaberne giver om de til hovedstaden indførte varer, i høj grad kan tages som udtryk for den mængde fødevarer, der var til rådighed for befolkningen.

Og Thestrup er i høj grad interesseret i at kende fødevaremængden, som befolkningen forbrugte. Han måler nemlig levestandarden ved en undersøgelse af 3 forskellige faktorer: Er-

næringsforholdene, reallønnen samt sundhedstilstanden gennem anvendelsen af den såkaldte P-indikator.

Ernæringsforholdene søges klarlagt gennem fødevarerforbruget, der undersøges på to forskellige måder. Den ene viser forbruget i institutioner som flåden, et hospital og to plejehuse. Der lægges imidlertid ikke megen vægt på disse institutioners forbrug i behandlingen, bl. a. fordi man ikke kan betragte forbruget her som repræsentativt for hele befolkningen, men vel også fordi en undersøgelse af konsumtionsregnskaberne har givet Thestrup et bedre og mere detaljeret materiale. Den anden måde at analysere fødevarerforbruget består således i en opregning af den mængde fødevarer, der i konsumtionsregnskaberne ses indført til København år for år. Hertil må lægges den søvarts import, der for perioden 1730-69 er veloplyst, mens den for årene 1770-1800 er beregnet af Thestrup på grundlag af et mere spredt materiale. Også københavnernes egen fødevarerproduktion tages der hensyn til. Her begår Thestrup i øvrigt et fejlskøn. På grundlag af oplysninger hos Begtrup om, at køer i København producerede 12-24 potter mælk om dagen, beregner han (s. 46) den årlige mælkeproduktion pr. ko til 6570 potter mælk ved at gange gennemsnittet, 18 potter, med 365. Det er meget urealistisk at regne med, at en ko giver mælk hver dag året rundt, ligesom en daglig mælkeydelse på 18 potter også er ganske usandsynlig som gennemsnit. At Thestrups tal er forkerte fremgår også af, at 6350 l mælk pr. ko om året, som de 6570 potter svarer til, er dobbelt så meget, som en ko ydede i begyndelsen af dette århundrede, og det ligger ca. 50 pct. over, hvad køer gennemsnitlig yder i dag. Selv om de københavnske køer